

Preddializno izobraževanje v Sloveniji

Sandra Blagojević Štemberger, dms, Splošna bolnišnica Novo mesto
Polona Pirnat, dms, Baxter

Od 10. do 13. septembra je v Ljubljani potekala 40. mednarodna konferenca evropskega združenja medicinskih sester v nefrologiji EDTNA/ ERCA, kjer sva avtorici predstavili poster z naslovom Potek preddializne edukacije v slovenskem prostoru. Želeli sva pridobiti zadnje podatke o poteku preddializnega izobraževanja v Sloveniji in v okviru pridobljenih odgovorov poiskati prednosti in slabosti, ki jih zaznavajo bolniki in medicinske sestre, ter morebitne ovire, ki spremljajo zdravstveno vzgojo preddializnega bolnika.

Za bolnika, ki se pripravlja na dializno zdravljenje, je zelo pomembno, da dobro pozna svojo bolezen, vzroke za njen nastanek, potek bolezni in načine, s katerimi si lahko podaljša čas do vključitve v nadomestno zdravljenje končne ledvične odpovedi. Pomembno je, da pozna metode nadomestnega zdravljenja, saj le zdravstveno vzgojeni bolnik lahko dejavno sodeluje pri izbiri metode nadomestnega zdravljenja, ki ustreza njegovemu življenjskemu stilu.

V Sloveniji je 21 dializnih centrov, od tega je šest zasebnih dializnih centrov. V devetih dializnih centrih poteka zdravstveno vzgojno delo z bolniki pred začetkom nadomestnega zdravljenja končne ledvične odpovedi. Preddializnega izobraževanja pacienta v zasebnih dializnih centrih ne izvajajo. 14. julija 2010 je Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije sprejela strokovna navodila za peritonealno dializo, kjer so opisana tudi strokovna navodila o zdravstveni vzgoji bolnika pred začetkom nadomestnega zdravljenja končne ledvične odpovedi.

Navodila predvidevajo tri srečanja bolnika in medicinske sestre, ki izvaja zdravstveno vzgojo. V prvem srečanju bolniku medicinska sestra predstavi značilnosti kroničnega ledvičnega obolenja, pomen zdravljenja in prehrane, urejenega krvnega tlaka, prav tako ugotovita, ali bi v obravnavo bolnika bilo potrebno vključiti druge strokovnjake (nefrolog, psiholog, dietetik, socialna delavka). V drugem srečanju bolniku predstavijo zdravljenje s hemodializo, peritonealno dializo, presaditvijo ledvice, pomen psihofizične vzdržljivosti, nudijo mu prehransko svetovanje in ponovno ocenijo potrebo po vključevanju ostalih zdravstvenih delavcev v obravnavo bolnika. Tretje srečanje je namenjeno vprašanju bolnika in svojcev. Medicinska sestra nato o poteku zdravstvene vzgoje poroča zdravstvenemu timu, ki bo izvajal nadomestno zdravljenje.

Raziskavo sva avtorici osnovali na osnovi rezultatov vprašalnika za medicinske sestre, ki izvajajo preddializno vzgojo v slovenskih dializnih centrih. Vprašalnik so prejeli tudi bolniki, ki so se začeli dializno zdraviti v letih 2008 in 2010, ko je bilo lahko zdravstveno vzgojno delo usmerjeno v izvajanje obstoječega programa preddializne vzgoje. Anketirali sva s polodprtim tipom vprašalnika. Leta 2008 je sodelovalo 49 bolnikov, leta 2010 pa 36 bolnikov in 23 medicinskih sester iz devetih dializnih centrov. Podatke sva uporabili izključno za namen raziskave in zagotovljena je njihova anonimnost.

Dializni centri so začeli različno izvajati načrtovano preddializno izobraževanje bolnikov. Prvi začetki segajo v 1995 v eni izmed slovenskih bolnišnic. Zdravstveno vzgojo bolnika pred pričetkom nadomestnega zdravljenja končne ledvične odpovedi izvajajo medicinske sestre večinoma v dopoldanskem času in tudi po dogovoru z bolniki. Medicinske sestre načrtujejo zdravstveno vzgojo po predhodnem priporočilu nefrologa.

Dve od triindvajsetih medicinskih sester sta zadovoljni s svojim delom zdravstvene vzgoje bolnika v preddializnem obdobju. Druge medicinske sestre menijo, da jim primanjkuje časa za kakovostno izvedbo zdravstveno vzgojnega dela, saj je to delo podrejeno drugemu delu. Dve medicinski sestra izvajata zdravstveno vzgojo kot prostovoljno delo v okviru društva ledvičnih bolnikov. Večina, 61 % medicinskih sester, izvaja zdravstveno vzgojno delo med rednim delovnim časom, ko imajo tudi druge naloge in opravila.

Raziskava je potrdila potrebo, da se preddializna vzgoja bolnikov izvaja v vsakem dializnem centru. Ugotavljamo, da si bolniki skupaj s svojci želijo dejavnega vključevanja v proces obravnave ter so motivirani za pridobivanje znanja o svoji bolezni in načinih zdravljenja. Dandanes je časa za pogovor vedno manj, zato mora biti zdravstvena ekipa izjemno dobro pripravljena na celovito obravnavo, komunikacijo in informiranje bolnika. Na ta način bodo bolniki postopoma s pomočjo uspešne zdravstvene ekipe, ki izvaja program preddializne vzgoje, sprejeli spremenjen način življenja, prilagodili nov način življenja družini, delovnemu okolju in si tako zagotovili kakovostno življenje in zadovoljstvo.

Medicinske sestre moramo za kakovostno zdravstveno vzgojno delo in izobraževanje bolnikov imeti dovolj znanja in izoblikovane komunikacijske sposobnosti ter časa za delo z bolniki. Pomembno je, da z bolnikom ustvarimo zaupanje, si vzamemo čas za pogovor in mu pomagamo, da sprejme svojo bolezen, zdravljenje in se vrne v okolje, ki ga je obdajalo pred pričetkom dializnega zdravljenja.

Paciente in njihove svojce moramo čim prej začeti osveščati že v splošnih in specialističnih ambulantah (diabetološka ambulanta, nefrološka ambulanta). Bolnike seznanimo tudi s pomenom vključevanja v društva ledvičnih bolnikov, kjer spoznajo ljudi z enakimi težavami, izmenjajo izkušnje in so deležni različnih izobraževanj, ki pripomorejo k še boljšemu razumevanju bolezni, druženju in sprejemanju bolezni. Bolnikom lahko od pomladi letos ponudimo zbirko knjižic, zbranih v zbirni mapi z naslovom *Za dobro ledvic*; dostopne so v nefroloških ambulantah in na spletni strani www.zveza-dlbs.si. Njihov izdajatelj sta Zveza društev ledvičnih bolnikov Slovenije in Slovensko zdravniško društvo – Slovensko nefrološko društvo.

Ob koncu se želiva zahvaliti bolnikom in medicinskim sestram, ki so sodelovali v raziskavi in si vzeli čas za izpolnjevanje anketnih vprašalnikov. Zahvaljujeva se tudi bolnišnicam, ki so dovolile raziskavo v svojih dializnih centrih, in prevajalki za njeno delo, saj je bil plakat predstavljen v angleškem jeziku.